

تصور اتاق عملی جراحان از نظام اجرایی

غلامرضا خاکی

اشاره

جناب رئیس‌جمهور به هر مناسبتی که در این مدت سخن گفته اند، راه‌حل مشکلات ایران را در سه مقوله زیر می‌دانند:

(۱) به حق و عدالت و انصاف عمل کردن.

(۲) کارشناسان را به کار گرفتن و به آنها میدان دادن.

(۳) دعوا نکردن و باهم وحدت داشتن.

در حقانیت کارکرد سخنهاى بالا هیچ تردیدی نیست، اما گویا ایشان از زاویه نظری معنا و تعریف عملیاتی این موضوعات را بدیهی تلقی فرموده و آنها را نیازمند هیچ‌گونه شرح و بسطی نمی‌دانند زیرا تاکنون صاحب‌نظران را به تبیین شعارهای خود فرانخوانده اند.

در جستار حاضر تلاش می‌شود تا در این حوزه‌ها تأملی شود هرچند گذرا و کوتاه:

(۱) عدالت چیست؟

در نگاهی ساده و متداول و سنتی عدالت، یعنی این که هر چیزی سرجای خودش باشد این معنا در تعریف عدالت، همواره مناقشه برانگیز است. در این تعریف یک فرض بنیادین هست و آن این که جاهای (قرارگاه‌های) هر امری در بهترین وضعیت از نظر اخلاقی و عقلانی قرار دارد و هر چه را هر که پیش از این تاریخ مصوب و ایجاد کرده و بنیاد نهاده اند در وضعیتی عالی است لذا اکنون تنها این وظیفه را داریم که اگر آن چیز (امر؟) سرجای خود قرار نگرفته یا از جای خود برکنده شده و منحرف گشته‌است، آن را بر سر جای خود بگذاریم. این در حالی است که بسیاری از قانون‌های نوشته و رویه‌های نانوشته ناراضی‌ساز هستند و نیازمند بازنگری نقادانه هستند. لذا به نظر می‌رسد رئیس‌جمهور به تعاریف دقیق‌تر و روزآمدتری از عدالت در معنای عام و تعیین مصداق در حوزه‌های خاص دارند. اگر ایشان به این سوی میل نکنند بیم آن

می‌رود سخن ایشان نیز به شعاری نخ‌نما تبدیل شود همچنان که این شعار را دیگران نیز دادند و نابرابری‌های حیرت‌انگیز نتیجه عملی آن شد.

شد.

۲) کارشناس کو؟

یکی از آشفتگی‌هایی که در فضای فرهنگی نظام اداری ما ایجاد شده، معادل دانسته شدن مدرک لیسانس با اصطلاح کارشناس می‌باشد، در نتیجه هر لیسانسی دعوی کارشناسی دارد. در حالی که کارشناس یک صفت است. صفتی که باید حکایت از دارندگی انواع شایستگی‌های دانشی، نگرشی و توانشی (مهارتی) داشته باشد. در این ادعا که اگر کار به دست کارشناس باشد آن به بهترین شکل ممکن خواهد شد، تردیدی نیست اما نکته مهم آن است که انجام بهترین کار توسط کارشناس مفروض، مشروط به فراهم بودن مجموعه‌ای از شرایط است.

باید از رئیس‌جمهور پرسید اگر فرض کنیم که کارشناسان (!؟) بایسته (کافی) و شایسته-آنگونه شما تصور می‌کنید- در نظام اجرایی ایران وجود داشته باشند و جملگی از رای دهندگان به شما نیز باشند، آیا این کارشناسان قادر به صحنه آمدن هستند؟! یعنی آنان از نظر ساختاری و تشکیلاتی می‌توانند و از نظر انگیزشی نیز می‌خواهند که وارد عرصه عمل در راستای اهداف دولت شما شوند؟ فضای بی‌تفاوت شده نظام اداری ما به دلیل انواع بی‌ثباتی‌ها بداخلاقی، اکنون بهره‌مند از شرایط مناسبی برای تحقق وعده‌های ایشان نیست.

به نظر می‌رسد جناب آقای دکتر پزشکیان باید از طریق ایجاد تغییراتی فوری که منقطع‌ساز و انگیزه‌ساز نظام اجرایی و اداری باشد زمینه‌های زیر را آماده سازند تا کارشناسان به میدان درآیند:

الف) رفع محدودیت‌های گزینشی برای ارتقاء کارشناسان توانمندی که در تأییدناشدگی در پیچ و خم‌های گزینشی در لایه‌های پایین سازمانی متوقف شده‌اند.

ب) در شرایط احراز شغل‌ها و در میان آوردن معیارهای کیفی برای امکان ارتقاء افراد توانمند از لایه‌های پایینی سازمان رو به بالاتر بازنگری شود، زیرا شرایط احرازهای فعلی در نوعی انجماد بوروکراتیک گرفتارند.

ج) سازوکارهای انگیزه‌ساز مادی برای فعالیت کارشناسان بی‌انگیزه در نظام اجرایی ایجاد شود. (نباید انتظار داشت با پرداخت‌های ناچیز دولتی به‌ویژه در حوزه‌های بسیار تخصصی، کارشناسان خبره از پذیرش مسئولیت استقبال نمایند، کارآمدی لازم را از خود برای فعالیت در جهت نوآوری و رفع بحران‌ها نشان دهند.)

۳) ایجاد وحدت و وفاق ملی

ایجاد وحدت در جامعه گسیخته امروز ایران، کار آسانی نیست. این گسیختگی اشکال گوناگون کهنی در تاریخ ایران دارد که پس از انقلاب، سویه‌های ایدئولوژیک، اعتقادی، قومیتی، سیاسی و اجتماعی ... نیز یافته است و در ساختار سیاسی ایران، عوامل تشدید کننده آنها تا حدودی نهادینه شده است، لذا ضرورت دارد ایشان به مفهومی به نام *منافع ملی* تاکید کنند و به مردم نشان دادند بسیاری از گرایشها و خودرئایها ... را نمی‌توان به عنوان منافع ملی مطرح کرد و بر آن پای فشرد و حقیقت منافع ملی را قربانی آنها کرد.

سخن آخر

اکثر جراحانی که سمت‌های مدیریتی می‌پذیرند به دلیل نوع تخصصی که دارند این ذهنیت و پارادایم و چارچوب فکری را دارا هستند که تیم همکاران و پرستاران همه چیز را در حد استانداردها آماده کرده و اکنون آنان باید فقط جراحی کنند. این در حالی است که نظام اجرایی در ست‌برخلاف اتاق عمل، در سطوح گوناگون، آکنده از انواع تضادها و تعارض‌ها و ناهمراستایی‌ها در اهداف و نیات است. به همین دلیل که بسیاری از جراحی‌ها به مرگ ایده‌ها و طرحها در این ولایت می‌انجامد. امیدواریم آقای دکتر پزشکیان، اینگونه فکر نکنند، هر چه در گفتگوهای انتخاباتی، رگه‌هایی از چنین دیدگاهی در کلام ایشان پیدا بود.